

TƏHSİLİN İDARƏOLUNMASI MƏSƏLƏLƏRİ

UOT 371

Sevda Hidayət qızı Axundova
fəlsəfə doktoru proqramı üzrə dissertant
Xəzər Universiteti
<https://orcid.org/0000-0001-9112-7127>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6450088>

KOLLECLƏRİN INNOVATİV İDARƏÇİLİYİ VƏ ONUN TƏLİM KEYFİYYƏTİNƏ TƏSİRİ MODELƏRİ

Севда Хидаят гызы Ахундова
диссертант по программе доктора философии
Университет Хазар

МОДЕЛИ ИННОВАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ КОЛЛЕДЖАМИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ

Sevda Hidayat Akhundova
doctorial student in the program of doctor of philosophy
Khazar University

MODELS OF INNOVATIVE COLLEGE MANAGEMENT AND THEIR INFLUENCE ON THE QUALITY OF EDUCATION

Xülasə. Məqalədə kolleclərin innovativ idarəçiliyinin təhsil və tərbiyənin keyfiyyəti ilə əlaqəsindən bəhs edilir. Müəllif böhranlı və normal təlim şəraitində onların struktur modellərini təhlil etməyə çalışmışdır.

Müəllifin fikrincə, təklif olunan korrelyativ modellər təkcə öyrənmə zamanı baş verənlərlə bağlı proqnozları təkmilləşdirməyə deyil, həm də gələcək üçün lazımı xəbərdarlıqları və proqnozları hazırlamağa kömək edə bilər.

Tədqiqat pandemiyalar, məktəblərin kütləvi bağlanması və s. kimi böhran vəziyyətlərdə baş verə biləcək bəzi arzuolunmaz yan təsirlər barədə məlumatlılığı artırmaq üçün bu cür korrelyasiya modelləri ilə əçatan müdaxilələr hazırlamağı tövsiyə edir.

Açar sözlər: *kolleclərin innovativ idarə olunması modeli, innovativ fəaliyyət komponentləri, böhranlı vəziyyətdə innovativ təlim, innovativ fəaliyyətin təlimin keyfiyyətinə təsiri modeli*

Резюме. В статье рассматривается взаимосвязь инновационного менеджмента колледжей с качеством обучения и воспитания. Автор пытается проанализировать их структурные модели в критических и нормальных условиях обучения.

По мнению автора, предлагаемые модели корреляции могут способствовать улучшению прогнозов не только того, что происходит в обучении, но и выработать необходимые предупреждения и прогнозы на будущее. В исследовании рекомендуется разработать доступные меры с помощью таких корреляционных моделей, чтобы повысить осведомленность о некоторых нежелательных побочных эффектах, которые могут возникнуть в критических ситуациях, таких как пандемии, массовые закрытия школ и т. д.

Ключевые слова: *модель инновационного управления колледжами, компоненты инновационной деятельности, инновационное обучение в кризисной ситуации, модель влияния инновационной дея*

Summary. This article views the correlation of innovative management of colleges with the quality of teaching and education. It also tries to analyze their structural modellings through the critical and normal educational conditions.

By the opinion of the author, the offered models of correlation can facilitate to better the prognoses not only on what happens in teaching, but also work out the necessary preventions and predictions for the future.

The study recommends working out the readily available measures through such correlative models to enhance the awareness about some undesirable side effects that may arise in critical situations as pandemics, mass lock downs and so on.

Key words: *model of innovative management of colleges, components of innovation, innovative education in a crisis situation, model of innovations' influence on quality of education*

Ayrılıqda həm pedaqoji kollec müəllimləri və eləcə də kollec rəhbərliyinin gündəlik təcrübələrində yaratdığı yeniliklər təlim keyfiyyətinə bu və ya digər şəkildə əks olunur. Pozitiv nəticələrə köklənmiş bu subyektlər gündəlik həyatlarında təlimin və təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək üçün daim orijinal həll yolları axtarırlar. Əlbəttə, qabaqcıl ölkələrdə innovativ təlimi və idarəetməni stimullaşdırmaq üçün onlara daha çox müstəqillik verilir, həm də onların müvafiq innovativ davranışları müxtəlif yollarla stimullaşdırılır. Bu təcrübədən Azərbaycanda olan kolleclərin daha çox bəhrələnməsi artıq həyati bir reallığa çevrilməkdədir. Bu cür həvəsləndirici tədbirlərin görülməsi bütövlükdə təhsildə innovasiyaların və innovasiya proseslərinin əhəmiyyətinin artması ilə müşayiət olunur.

Ukraynalı alim V.İ. Zaqvayzinskiy doğru olaraq qeyd edir ki, “innovasiyalı idarəetmə fəaliyyəti yalnız hələ istifadə olunmayan fikirlər, yanaşmalar, metodlar, texnologiyalar deyildir, onlar, eyni zamanda, bu elementlərin kompleksidir və bu kompleks dəyişən şərait və situasiyalarda tərbiyə və təhsil problemlərini olduqca səmərəli şəkildə dəyişdirməyə imkan verir” [5, c. 49-56].

Həyata vəsiqə almış innovasiyaların geniş tətbiqinin mühüm xüsusiyyətlərindən biri də həm təlimin innovativ idarə edilməsinin təlimin keyfiyyətinə təsirinin imkanlarından, həm də bu innovativ idarəçiliyin təlim keyfiyyətinə təsirinin reallaşdırılması modellərinin öncədən hazırlanmasından, yəni bu proseslərin yol xəritəsindən də xeyli surətdə asılıdır. Odur ki, bu modellərin hazırlanması və onların struktur elementləri arasındakı korrelyativ əlaqələrin müəyyən edilməsi innovativ idarəetmədə mühüm təcrübə hesab edilir. Bu modellərin şərh edilməsi təlimin özünün bir proses kimi daxili mahiyyətinin araşdırılmasından irəli gəlir. Yəni, “təlim, hər şeydən öncə, şagirdləri elmlərin əsasları ilə dərinlən silahlandırmağa, əqli və praktik fəaliyyətləri üçün bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnmələrinə kömək edir” [3, s. 551], o, “müəllim və şagirdlərin qarşılıqlı,

məqsədyönlü fəaliyyətidir. Təlim prosesində şagirdlər müəllimin rəhbərliyi altında bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnir, tərbiyə olunurlar. Təlim təhsil almaq vasitəsidir.” [1, s.7]

Kolleclərin innovativ idarə olunması modelinin hazırlanmasında çox vaxt alimlər mühüm bir dilemma ilə qarşılaşırlar: “İnnovasiya modelləri haqqında nəzəriyyə innovasiya idarəetmə modellərinə nə dərəcədə aiddir? İnnovasiya prosesi modeli ayrılıqda və innovativ idarəetmə modelləri nəyi nəzərdə tutur?” Bu sualların cavablarını tam aydınlaşdırmaq üçün innovasiyaların növləri, çoxsahəliliyi, mədəni və psixoloji dəyərlərin mövcudluğu, innovasiyaların miqyası və sair kimi məsələləri nəzərə almaqla araşdırılmalıdır. Çünki bir neçə onilliklər ərzində bəzi ölkələrdən olan tədqiqatçılar innovasiya modellərini daha geniş elmi-tədqiqat proseslərini təyin edən bir amil kimi nəzərdən keçirmişlər. Əslində, kollec həyatının innovativ idarə edilməsi modeli daha konkret bir sahəni əhatə etdiyindən, bu innovasiyaların iştirakçıları, proses və qarşıda duran vəzifələr burada ön plana çəkilməli, idarəetmənin səviyyələri, taksonomiyası və mərhələləri təhlil edilməlidir. Məsələn, Polşalı alim Krzysztof Palucha özünün məqaləsində innovativ idarəçiliyini əsasən iki faktorla əlaqələndirmişdir: yeni texnologiyanın inkişaf etdirilməsi və innovasiya proseslərinə olan tələbat. [7, pp. 34-38] Yəni o hesab etmişdir ki, innovasiyaya olan tələbat sanki bir hərəkətverici qüvvə kimi çıxış edərək, pedaqoji proseslərin innovasiyalı idarə edilməsi üçün mühüm şərt və sanballı zəmin yaradır.

İnnovativ fəaliyyətin reallaşdırılmasında həm praktiki, həm elmi, həm də təşkilatı-pedaqoji komponentlər mövcuddur. Praktik fəaliyyət komponenti kolleclərin idarə edilməsi sferası ilə birgə müəyyən bir sahədə, məsələn, pedaqoqların sinifləri idarə etməsi sahəsində həyata keçirdikləri metodların tətbiqində də özünü göstərə bilir. Lakin bu fəaliyyət inkişafda elmi komponentə aid edilə bilən müəyyən bir metodologiya-

ya, konseptual aparata, texnikaya əsaslanır ki, biz bunu müvafiq olaraq *innovativ təlim* adlandırırıq. Mövcud innovativ idarəetmə konsepsiyasının ümumiləşdirilməsi və onun tədqiqatla əlaqələndirilməsi onların elmi və nəzəri cəhətdən aşağıdakı mərhələləri ilə bağlıdır:

a) kolleclərdə innovasiyalı idarəetmənin formalaşması;

b) idarəetmənin pedaqoji və texnoloji cəhətdən proqnozlaşdırılması;

c) kollec heyətinin innovativ idarəetməyə həssaslığı və müqavimətinin qiymətləndirilməsi;

ç) innovativ diffuziya (yeniliklərin paylanması);

d) innovativ idarəetməni kollec tələbələrinin və işçi heyətinin tələblərinə və ehtiyaclarına uyğunlaşdırılması;

e) innovasiyalı idarəetmənin təşkilinin forma müxtəlifliyi;

f) kollec fəaliyyət göstərdiyi ərazidə konkret icmanın təkliflərinin nəzərə alınması;

g) innovativ idarəetmə strategiyalarının rəqabət üstünlükləri və inkişaf mərhələlərinin müəyyən edilməsi;

l) kollec həyatının innovasiyalı idarə edilməsi və innovasiyalı idarəetmə fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi.

Göründüyü kimi, innovativ idarəetmə sistemli xarakter daşıyır. Məhz bu səbəbdən kolleclərdə innovativ fəaliyyətin reallaşdırılması və eləcə də onun təlimin keyfiyyətinə təsirinin reallaşdırılması modelləri onun daha dərinədən təhlilə məruz qalması və konseptual nəticələrin əldə edilməsi ilə sıx bağlıdır. Bu əlaqələrin modellərindən və ya ümumi modelləşdirmədən danışarkən Amerikalı alim Benoit Qodin təklif edir ki, bu modellər ““danışıqda təsvir edilənin, şəkil və ya diaqramın konseptuallaşmış alət və perspektivi ola bilər”. Alimin fikrincə, “model ritorik bir funksiyaya sahibdir, çünki, birincisi, hər bir model “elmi” simvoldur və ikincisi, hər bir model alimlər və siyasətçilər arasında asanlıqla müzakirə olunan və yayıla bilər”, odur ki, bu səbəbdən model “perspektiv imkanlara malikdir””. [6, pp.198-213]

Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, normal fəaliyyətdə yaranmış idarəetmə modellərindən fərqli olaraq, fəvqəladə (böhranlı) hallarda tətbiq olunan innovasiyalı idarəetmə mütləq şəkildə yeni, tez-tez dəyişə biləcək şəraitə və şərtlərə

uyğunlaşdırılmalıdır. Məsələn, 2020-ci ilin əvvəllərindən xeyli əvvəl yaranmış və tətbiq edilən innovativ kompüter proqramları zamanla fərs major şəraitdə formalaşdırılan yeni və normal “Microsoft Team”, “Zoom” və sair kimi virtual proqramlarda müxtəlif əməliyyatların aparılması, interaktivliyin qorunması, dərslərin və cədvəllərin yerləşdirilməsi, səmərəli təlimin bütün komponentlərini COVID-19-un tüğyan etdiyi şəraitə uyğunlaşdırılmasını və onun innovativ idarə edilməsini tam əks etdirməmişdir. Bu ona görə belə hesab edilir ki, belə proqramların böhranlı vəziyyətlərdə tətbiqi daha yeni keyfiyyətlərə malik olmalıdır və bu addımlar, yaxşı olardı ki, öncədən planlaşdırılsın.

Bəs ənənəvi dərslər tipindən fərqli olan bu cür öyrətmə və öyrənmə, bütövlükdə təlim keyfiyyətində hansı yeni məsələlər üzə çıxmışdır və onların həlli necədir? Bu kimi sualların cavablandırılması elmi və pedaqoji əsaslara söykənərkən, kolleclərin tipik xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır. Odur ki, kolleclərdə innovativ fəaliyyətin reallaşdırılmasında daha yeni yolların, metod və üsulların və eləcə də texnologiyaların yaranmasına indi daha çox ehtiyac yaranmışdır, çünki həyat göstərdi ki, kollec fəaliyyətinin yalnız müntəzəm təmir işləri ilə deyil, yənidən qiymətləndirmə ilə də davam etdirilməsinə böyük ehtiyacı vardır. Odur ki, böhranlı vəziyyətlər üçün təlimin keyfiyyəti ilə bağlı aşağıdakı bir sıra yeni tədris metodlarının innovativ idarəetməyə daxil edilməsi tövsiyə olunandır:

1. Qarışıq öyrənmə metodu – “on line” və ya “kompüter şəbəkə vasitəsilə öyrənmə” təhsildə yeni biliklər verən materialın yalnız daha əsas mahiyyətli hissənin rəqəmsal mənbələrdən istifadə etməklə qrup və siniflərdə tədris etməklə dərslərin minimum məzmunu çatdırılmalıdır;

2. Müəllimin bacarıqlarının tələbələrin təlim prosesinə dəstəyi ilə səfərbər edilməsi (qarşılıqlı əməkdaşlıqla öyrətmə və öyrənmə) mühüm hesab edilməlidir;

3. Hər bir kollec profiline uyğun olan və öncədən düşünülmüş Təlim və Tədris Mərkəzləri (TTM) yaradılmalıdır. Belə mərkəzlər öz fəaliyyətində davamlı olaraq pedaqoji innovasiyaları yaymaqda önləyici mövqə tutmalı (buraya səmərəli texnologiyalar, səmərəli öyrənmə və öyrətmə üsulları və sair daxildir) təlimin davam-

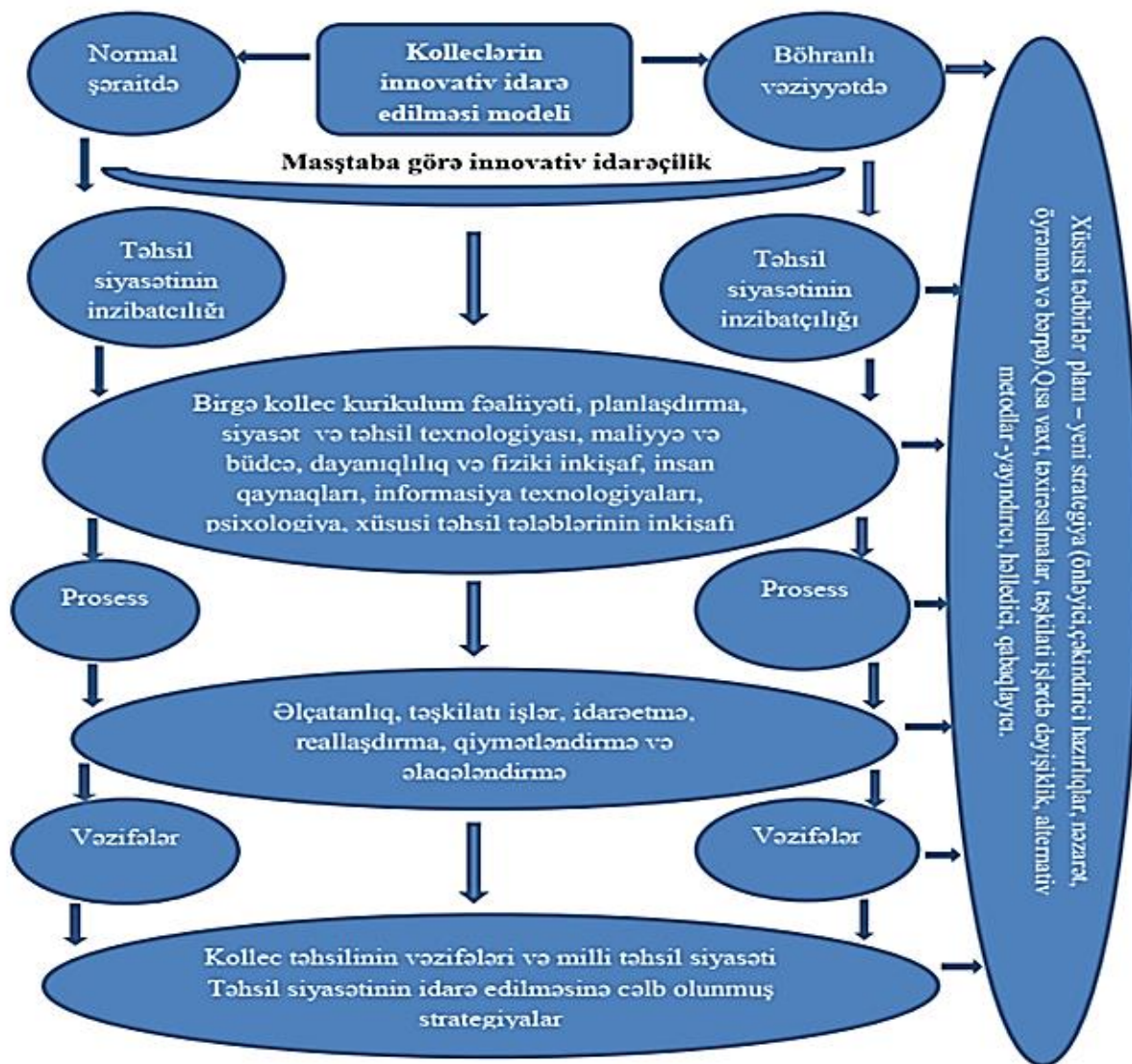
lı inkişafını, təkmilləşdirilməsini və təşviqini dəstəkləməlidir;

4. İnnovativ kitabxana sisteminin qurulması: yəni, informasiyanın metodoloji mənbələrinin rəqəmsallaşdırılması imkanları genişləndirilməlidir (buraya, iş yerlərinə dair məlumatlar, rəqəmsal və fiziki kitab kolleksiyaları, rəqəmsal jurnallar, rəylər və məqalələr, müxtəlif məlumat bazaları, fərdi halların təhlili, kurslar, araşdırmaçılara dəstək paneli və sair daxil ola bilər);

5. Müxtəlif profillərdən olan kollec müəllimlərini və tələbələrini əhatə edən seçilmiş İnnovativ Öyrənmə Siniflərinin (İÖS) və İnnovativ İdarəetmə Komitəsinin (İİK) yaradılması mühüm hesab edilməlidir (2-ci tövsiyədə göstərilən prirekvizitlərdən qaynaqlan bu Komitə hər bir kollecin innovativ strategiyasına uyğun olan

yeni, daha səmərəli metodların yaradılmasının təminatçısı olmalıdır);

6. Müəllimlər öz gündəlik tədrislərini bir-biri ilə sıx məşvərət şəklində aparmalıdır. Yəni, xüsusi mövzuları kollec tələbələrinə tədris etməzdən əvvəl bu məlumat resursları professorlar, müəllimlər arasında öncədən virtual görüşlər keçirməklə, müzakirələr aparmaqla, müəllim heyətinin bilik və bacarıqlarını bu sahədə artırmaqla və mümkün paylaşılan layihələri müəyyənləşdirməklə pedaqoji təcrübələrin dövriyyəsi asanlaşdırılmalıdır. Aşağıda, diaqram 1-də təklif etdiyimiz yeni model Azərbaycanda kolleclərin innovativ idarə edilməsinin hər iki şərait (normal və böhranlı vəziyyət) üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlər kompleksini əhatə edir.



Diaqram1. Kollecərin normal və böhranlı vəziyyətlərdə innovasiyalı idarəetmə modeli

Təklif olunan modeldə innovasiyalı idarəetmənin situativ şərtlərinin verilməsi əlavə tədbirlər planının proqnozlaşdırılması və həyata keçirilməsində mühüm mərhələ ola bilər, yəni hadisələrin normal təlimdən fərqli xüsusiyyətlərini əks etdiyi bu modeldə adminstrativ, prosesual və responsiv tədbirlər kompleksi və onların korrelyativ əlaqəsi ilə daha yaxından tanış olmaq mümkündür.

Hazırda həm ölkəmizdə, həm də xaricdə böhranlı vəziyyətdə kolleclərin innovativ idarəetmə praktikası o qədər də yüksək deyildir və burada böhran səbəbinin özü və onun təsir dairəsi belə ön mühüm cəhətləri təşkil edir. Biz hesab edirik ki, təklif olunan bu model birdəfəlik və həmişəlik bir sxem deyildir və zaman keçdikcə, tələblərin dəyişməsi ilə daha yeni modellərin meydana gəlməsi istisna deyildir.

Öz peşə xüsusiyyətləri ilə seçilən Azərbaycan kolleclərinin innovativ idarəetmə modeli təlim keyfiyyətinin yüksəldilməsində həm inzibati, həm də innovativ pedaqoji proses baxımından təhlil edilərək araşdırılmalıdır. “Keyfiyyət mürəkkəb və ziddiyyətli anlayışdır. Bu ziddiyyətlər prosesin keyfiyyəti ilə nəticələrin keyfiyyəti arasında baş verir” [2, s.25] İnnovativ idarəetmənin pedaqoji modelləri, onun imkanlarından maksimum istifadə etməklə təlim keyfiyyətinin yüksəldilməsi xeyli mürəkkəbdir. Çünki kolleclərin innovativ idarəetməsində texnoloji yenilik insan resursları səfərbər olmadan əhəmiyyətli görünür. Odur ki, innovasiyalı idarəetmə imkanlarının *təlim keyfiyyətində iştirakçı olduğu rezonatorlar* mütləq şəkildə təhlil olunmalıdır. Hesab edirik ki, bu *korrelyativ əlaqədə* başlıca olaraq aşağıdakı dörd komponent iştirak edir:

I. Kolleclərin innovativ idarəedilməsinin struktur komponentləri: a) motivasiya; b) kreativlik; c) texnoloji-əməliyyat komponenti; d) texnologiyaların reflektiv əks etdiyi elementlər daxildir.

II. Kolleclərin innovativ idarə edilməsinin funksional komponentlərinə daxil olan elementlər 2 yarımqrupa bölünür. Birinci yarımqrupun əhatə etdiyi əsas elementlər aşağıdakıları özündə birləşdirir: a) rəhbər şəxslərin motivlərində ehtiva edilən komponentlər - şəxsi motivasiyalar (onların təhsil keyfiyyətinə münasibəti, idarəet-

məni müsbət məcraya istiqamətləndirmədə daxili yönəmlilik və sair); b) kollec təhsili proqramına rəhbərliyin yanaşması, onun icrasına yönəlmiş hərəkətverici qüvvə); c) innovativ yeniliklərin təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsində istifadə etməkdə rəhbərliyin qərar qəbuletmə motivləri; İkinci yarımqrupun əhatə etdiyi əsas elementlər aşağıdakıları özündə birləşdirir: a) məqsədlərin formalaşdırılması üçün ümumi konseptual yanaşmadan istifadə metodu; b) kolleclərin innovativ idarə edilməsində qarşıya çıxan biləcək çətinlikləri və yanlışlıqları həll etmək üçün rəhbərlik tərəfindən korreksiyaedici qiymətləndirmə iradəsi daxildir.

III. Kolleclərin innovativ idarə edilməsində təlim keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edən digər element meyarlarına əsaslanan komponentdir. Buraya: a) innovativ idarəetmədə müəllim və rəhbərliyin birgə yaradıcı fəaliyyəti; b) innovasiyaların həyata keçirilməsi üçün metodoloji və texnoloji hazırlıq səviyyəsi; c) kollec mühitinin daxili innovativ tərəkürünün durumu və d) idarəetmədə mövcud olan ünsiyyət mədəniyyətinin səviyyəsi daxildir.

IV. Kolleclərin innovativ idarə edilməsinin təlim keyfiyyətini yüksəldilməsində digər rolu bu idarəçiliyin səviyyələri ilə bağlıdır. Burada aşağıdakı addımlar daxildir: a) innovasiyaların təlim keyfiyyətinə adaptivliyi; b) innovativ idarəetmənin təlim keyfiyyətində yenidən reproduksiya olunması; c) bu qarşılıqlı əlaqənin evristik təkrarı və d) bu korrelyasiyanın yaradıcılıq və kreativlik səviyyəsidir. Beləliklə, kolleclərdə innovativ fəaliyyətin təlimin keyfiyyətinə təsirinin reallaşdırılması modelləri yalnız bu idarəçiliyin metod və yolları ilə bağlı deyildir və bu əlaqə həm zaman, həm də məkan, kolleclərin tipləri, informasiya texnologiyalarından istifadə zamanı xüsusi təhsil tələblərinin yaranması və onların tələblərin və müəllimlərin psixologiyasında yaratdığı dəyişikliklərin təlimin keyfiyyəti ilə necə uzlaşması baxımdan daha maraqlı və mürəkkəb bir struktur tələb edir. Biz kolleclərin innovativ idarəçiliyinin təlim keyfiyyətində əks oluna biləcək reallaşma modelini Diaqram 2-də göstərildiyi kimi təsvir edə bilərik.

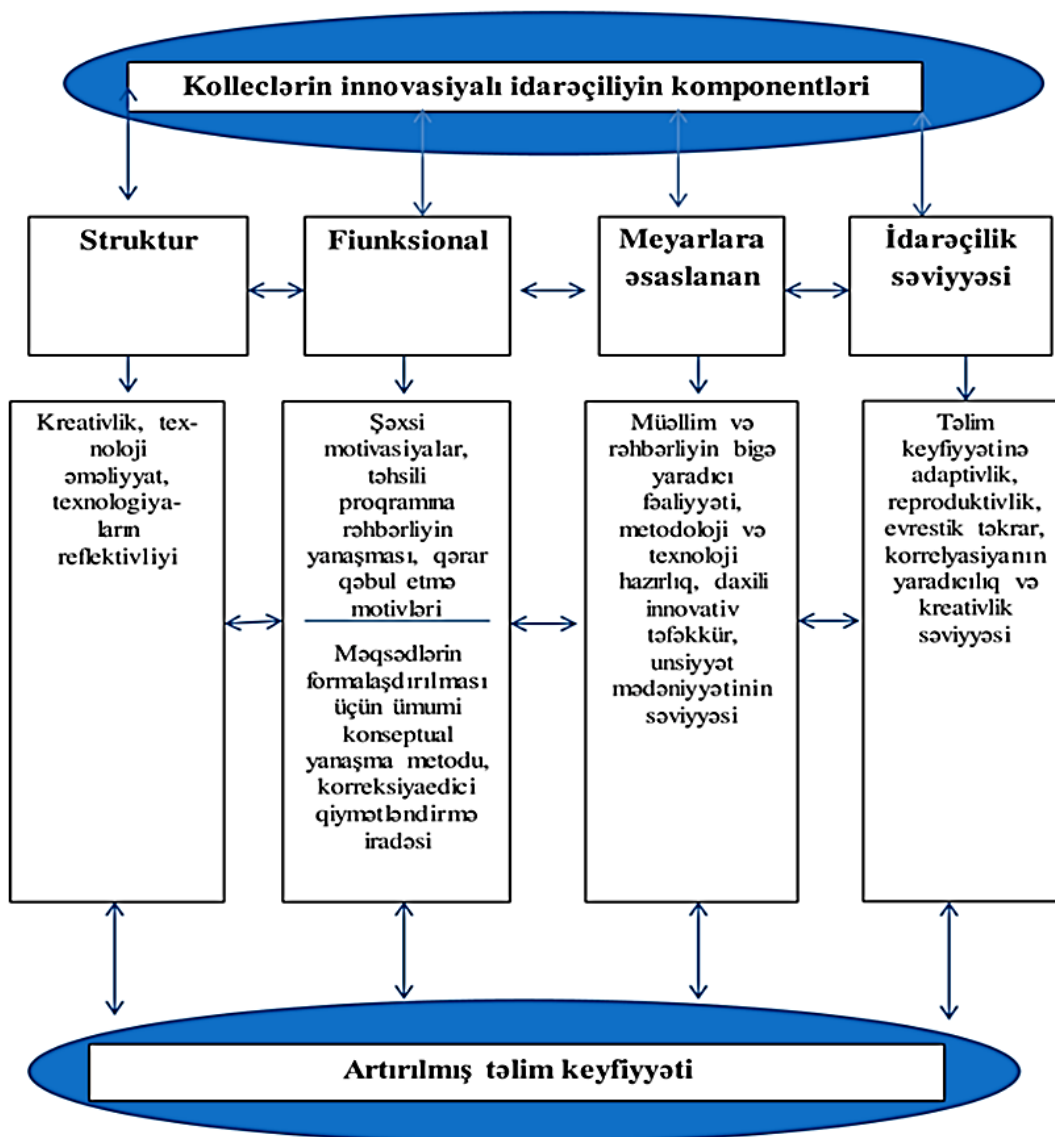


Diagram 2. Kolleclərdə innovativ fəaliyyətin təlimin keyfiyyətinə təsirinin reallaşdırılması modeli

Kolleclərin innovativ idarə edilməsinin 4 komponent göstəricisinin təlimin keyfiyyətinə təsirinin reallaşdırılmasında iştirakı vacib hesab edilən mexanizm birtərəfli olmayıb, onların korrelyativ təsiri vasitəsilə həyata keçirilən kompleks bir proses təşkil edir. Bu mexanizmdə maraqlı cəhət həm də ondan ibarətdir ki, o, bir tərəfdən kolleclərin multistruktural komponentlərin innovativ idarəçiliyinin komponentlərarası qarşılıqlı təsirindən, digər tərəfdən isə, hər bir komponentə daxil olan elementar addımların özlərinin bir-biri ilə qarşılıqlı və korrelyativ əlaqəsindən ibarətdir.

Problemin aktuallığı. Müasir dövrdə Azərbaycanca fəaliyyət göstərən bir sıra kolleclərin innovativ idarə edilməsinin mexanizminin işlənilib hazır-

lanması və onun modelləşdirilməsi həmin təhsil müəssisələrində təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edir. Bu aktuallığın təhlili və şərhli konkret olaraq bu sahədə olan boşluqların doldurulmasına mühüm töhfədir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalə pedaqoji yönlü kolleclərin innovativ idarəetmə strukturunu təhlil etmiş və bu struktur elementlərinin təhsil keyfiyyətinin artırılmasında müsbət rolunu təklif olunan korrelyativ modellərlə proqnozlaşdırıla bilən olmasını irəli sürmüşdür.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədə təsvir olunan yeni korrelyativ modellər kolleclərin idarə olunmasında və təlim keyfiyyətinin artırılmasında müstəsna rola malikdir. Bu baxımdan bu əlaqələrin modelləşdirilməsi gələcək fəaliyyətdə onların kollec həyatının idarə edilməsində yardımçı olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Ağayev, Ə. Pedaqogika / Ə. Ağayev, Y. Talıbov, A. Eminov [və d.] –Bakı: Adiloğlu, –2006.–183 s.
2. Ələkbərova Ş.İ. Təlimin keyfiyyəti cəmiyyətin inkişafının göstəricisidir // -Bakı: Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri, 2017, № 6, s. 25-27
3. İbrahimov F. N., Hüseynzadə R.F. Pedaqogika: [2 cildə]. / F.N. İbrahimov, R.F Hüseynzadə. – Bakı: Mütərcim, – 2012. – 706 s.
4. Məmmədova R. Sosial psixoloji aspektdə qrup fenomeninin tədqiqinə metodoloji yanaşma // – Bakı: Azərbaycan məktəbi, Mütərcim, - 2019, № 1, s. 151-160.
5. Загвязинский, В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И Загвязинский. –Москва: Педагогика, – 1987. – 160 с.
6. Bodin B. G. Models of Innovation.The History of an Idea. (Inside Technology) / B. G. Bodin – Cambridge, Mass., London, MIT Press, - 2017 - ix + 324 pp.
7. Palucha K. Innovation process management.// - International Scientific Journal Archives of Material Science and Engineering, Poland, –2012, November, Vol. 58, Issue 1, –p. 33-39. – 48 p.

E-mail: sevda.app@gmail.com

Rəyçilər: *ped.ü. elm. dok., prof. P.B. Əliyev*
ped. ü.elm. dok., prof. H.H. Əhmədov

Redaksiyaya daxil olub: 17.01.2022.